เจมส์ โลว์ กับการแสวงหาความรู้ของนักอาณานิคม*

James Low and His Quest for Knowledge

สุกัญญา บำรุงสุข

Sukunya bumroongsook

บทคัดย่อ

บทความนี้จะสำรวจงานเขียนของเจมส์ โลว์ เจ้าหน้าที่ของบริษัทอินเดียตะวันออกที่ประจำอยู่ที่เกาะปีนังในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 วิเคราะห์กระแสแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการค้นคว้าของเจมส์ โลว์ วัตถุประสงค์ส่วนตัวของเขา รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยพิจารณางานเขียนของเขา 3 เรื่อง ได้แก่ *A Grammar of The T,hai or Siamese Language* *จดหมายเหตุเจมส์ โลว์* และ *A Translation of the Keddah Annals termed Merong Mahawangsa* งานเขียนของเจมส์ โลว์ บ่งชี้ว่าเขาได้รับอิทธิพลจากลัทธิเศรษฐกิจการเมืองและลัทธิประโยชน์นิยม (Unitarianism) ที่แพร่หลายในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทำให้เขาเชื่อมั่นในระบบการค้าเสรีซึ่งถ้านำไปใช้แล้วจะทำให้เกิดความเจริญ ความเสมอภาค และความมั่งคั่งได้ไม่ว่าในที่ใดของโลก ชาติที่เจริญกว่าอย่างอังกฤษมีสิทธิชอบธรรมที่จะเข้ายึดครองดินแดน

---

* ผู้เขียนขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเรือง ชื่นสุวิมล ที่แนะนำและให้ยืมตำราสอนภาษาไทย A Grammar of The T,hai or Siamese Language ของเจมส์ โลว์ รวมทั้งอนุเคราะห์ถ่ายสำเนาบทความของ David Smyth ที่มีประโยชน์ในการเขียนบทความนี้ให้แก่ผู้เขียน

ของชาติอื่นที่ด้อยความเจริญกว่าเพื่อสร้างความเป็นอารยะให้แก่ดินแดนเหล่านั้น งานค้นคว้าของเจมส์ โลว์ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อมูลความรู้อันเป็นประโยชน์ทางการเมืองและการค้าให้แก่อังกฤษ โดยเชื่อว่าวิธีการค้นคว้าอย่างเป็นวิทยาศาสตร์จะทำให้เข้าถึงความจริงได้

Abstract

The purpose of this article is to examine three selected writings of James Low, one of the English East India Company's officers-administers stationed in Penang in the early half of the nineteenth century. Ideological influences on his work will be analyzed as well as the objectives of his writings and his views towards the indigenous people. The three selected writings are *A Grammar of The T,hai or Siamese Language, Journal of a Public Mission to Raja of Ligor* and *A translation of the Keddah Annals termed Merong Mahawangsa.* His work indicates that he was influenced by the Enlightened ideas of British philosophers both the classic liberals and the Unitarianists. Low believed in the power of free trade. It would bring forth progress, equality and prosperity to every nation and race. Great Britain, as the most civilized nation, had the right to intervene in the affairs of the less civilized countries or even colonize them for the betterment of their oppressed citizens. His quest for knowledge is to find facts about the natives for the Company's political advantages and commercial gains. He believed the scientific methods he employed would certainly bring him to the truth.

ในสมัยอาณานิคม ชาวอังกฤษในเอเชียที่เข้ามาทำงานให้แก่บริษัทอินเดียตะวันออกหรือรัฐบาลอังกฤษในดินแดนอาณานิคม ได้ค้นคว้าและบันทึกเรื่องราวของดินแดนที่ตนเกี่ยวข้องไว้เป็นจำนวนมาก งานเขียนของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ประวัติศาสตร์ กฎหมาย เศรษฐกิจ ธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และศาสนา กลายเป็นแหล่งความรู้ขนาดใหญ่ให้แก่นักวิชาการในสมัยต่อมา บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาผลงานเขียนของเจมส์ โลว์ ในฐานะตัวอย่างงานของเจ้าหน้าที่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 เพื่อวิเคราะห์ว่า อะไรทำให้เขาสนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของไทยและมลายา ดินแดนที่เขาเข้ามาเกี่ยวข้อง อะไรเป็น

แรงจูงใจให้เขาใช้เวลาที่เหลือจากการทำงานประจำมาเรียนภาษาไทยจนถึงขั้นแต่งตำราไวยากรณ์ไทย เขียนรายงานการเดินทางในภาคใต้ของไทยและรัฐมลายูตอนเหนือ รวมทั้งแปลพงศาวดารเมืองไทรบุรี และวิธีการค้นคว้าของเขามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด การประเมินงานเขียนของเจมส์ โลว์ ย่อมจะทำให้นักประวัติศาสตร์รู้จักงานของเขาดีขึ้นก่อนที่จะนำมาใช้เป็นหลักฐาน และในขณะเดียวกันก็เพิ่มความเข้าใจประวัติศาสตร์เอเชียในสมัยอาณานิคมได้ดีขึ้นด้วย

บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษเป็นเหมือนขุมทรัพย์ให้แก่ชายหนุ่มชาวอังกฤษ สก็อต ไอริช หรือเวลส์ ตัวอย่างของคนหนุ่มที่แต่เดิมไม่สู้มีทรัพย์สินเงินทองเท่าไรนัก แต่เมื่อทำงานในอินเดียหรือดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียไม่กี่สิบปีก็สามารถสร้างชื่อเสียงและสะสมความมั่งคั่งร่ำรวย กลับไปใช้ชีวิตอย่างผู้ดีในบ้านเกิดได้ มีให้เห็นมากพอจะเป็นแรงจูงใจให้คนหนุ่มจำนวนไม่น้อยตัดสินใจออกมาผจญภัยและแสวงโชคในดินแดนที่ห่างไกล[1] เจมส์ โลว์ ชาวเมืองกลาสโกว์ สก็อตแลนด์ ก็เป็นคนหนึ่งที่เข้าร่วมในขบวนการนี้ เขาเริ่มทำงานกับบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษในฐานะนายทหารประจำกองพันทหารราบพื้นเมืองที่ 46 แห่งมัทราส และถูกส่งมาที่ปีนังใน ค.ศ. 1818 (พ.ศ. 2361) นับแต่นั้นเขาก็ใช้ชีวิตทำงานอยู่ในอาณานิคมของอังกฤษที่สเตรทส์เซ็ตเทิลเม็นต์เรื่อยมา แม้จะเริ่มต้นการทำงานในฝ่ายทหาร แต่ภายหลังเจมส์ โลว์ ได้รับหน้าที่ด้านกิจการพลเรือน[2] ซึ่งตามธรรมเนียมของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษแล้วถือว่าศักดิ์ศรีสูงกว่าฝ่ายทหาร

ระหว่างที่เจมส์ โลว์ ออกมาปฏิบัติงานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นช่วงที่อังกฤษพ้นจากภาระการทำสงครามยาวนานเกือบยี่สิบปีในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 บริษัทอินเดียตะวันออกต้องการฟื้นฟูการค้าในเอเชียอย่างขนานใหญ่ และสนใจดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเส้นทางการค้าระหว่างอินเดียกับจีน และจุดยุทธศาสตร์ในการป้องกันรักษาอินเดียของอังกฤษจากการแทรกแซงของชาติอื่น ๆ อังกฤษได้เกาะปีนังตั้งแต่ ค.ศ. 1786 (พ.ศ. 2329) แล้ว และในตอนนั้นคาดหวังว่าจะเป็นที่มั่นทางการค้าและท่าเรือที่สำคัญของตนในช่องแคบมะละกา เจ้าหน้าที่

ของบริษัทและพ่อค้าวาณิชจำนวนไม่น้อยที่เล็งเห็นลู่ทางการค้ากับดินแดนภาคพื้นทวีปตามชายฝั่งทะเลและดินแดนตอนในซึ่งอาจจะนำไปสู่การค้ากับจีนตอนใต้ รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุกในบริเวณคาบสมุทรมลายู ในสถานการณ์เช่นนี้ที่เจมส์ โลว์ เข้ามาร่วมดำเนินการการขยายอำนาจการค้าและการปกครองของอังกฤษในคาบสมุทรมลายู

ในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 เจ้าหน้าที่ของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษที่เข้ามาทำงานในเอเชีย ไม่เพียงแต่ทำงานตามหน้าที่โดยตรงเท่านั้น ถ้าต้องการความก้าวหน้าก็ควรดำเนินตามแนวปฏิบัติของบริษัทที่จะต้องแสวงหาความรู้เกี่ยวกับดินแดนที่ตนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ บันทึกไว้เป็นรายงาน หรือเขียนเป็นบทความพิมพ์เผยแพร่ในวารสารของสมาคมวิชาการที่เน้นด้านบุรพคดีศึกษา เมื่อเจมส์ โลว์ ออกมายังปีนังก็ไม่รีรอที่จะทำตามแนวปฏิบัติทันที เขาเรียนทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ในปี ค.ศ. 1822 (พ.ศ. 2365) เพียงสี่ปีหลังจากที่เข้ามาประจำการที่ปีนัง เขาแต่งตำราสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศ และส่งไปให้ The Asiatic Society ที่กัลกัตตาพิจารณาจัดพิมพ์ แต่ต้นฉบับของโลว์ต้องเก็บอยู่ในห้องสมุดของสมาคมอยู่นานหกปีกว่าจะได้ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1828 (พ.ศ. 2371) โดยการสนับสนุนของข้าหลวงใหญ่ที่สเตรทส์เซ็ตเทิลเม็นต์ (Low,1828: 20)

เจมส์ โลว์ ยังเขียนผลงานที่แสดงความเอาใจใส่ในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับดินแดนที่ตนต้องเกี่ยวข้องและแสดงความรอบรู้ของเขาอย่างสม่ำเสมอ เสนอในรายงานต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมไว้เป็นเอกสารของบริษัท หรือเขียนเป็นบทความลงในวารสารทางวิชาการ เช่น ใน ค.ศ. 1824 (พ.ศ. 2367) เมื่อเป็นผู้แทนของข้าหลวงที่ปีนังไปพบเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช เขาก็เขียนรายงานการเดินทางอย่างละเอียดชื่อว่า *Journal of a Public Mission to Raja of Ligor* (ค.ศ. 1824) ซึ่งกรมศิลปากรได้แปลและพิมพ์ในนาม *จดหมายเหตุเจมส์ โลว์* (พ.ศ. 2519) นอกจากนี้ยังเขียนรายงานเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของอังกฤษที่ปีนัง (ค.ศ. 1836/พ.ศ. 2379) นโยบายของอังกฤษในช่องแคบมะละกา (ค.ศ. 1842/พ.ศ. 2385) และแปลพงศาวดารไทรบุรี พร้อมข้อสังเกตเกี่ยวกับสถานภาพของรัฐในเอเชียตะวันออกที่สัมพันธ์กับรัฐมลายู ลงพิมพ์ในวารสารวิชาการ

(ค.ศ. 1849/พ.ศ. 2392) ไม่เพียงแต่เป็นนักเขียน เจมส์ โลว์ ยังเป็นนักวาดภาพบันทึกเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นอีกด้วย ยังมีภาพวาดของเขาจำนวนหนึ่งเก็บไว้ที่ The Royal Asiatic Society ที่ลอนดอน เป็นภาพที่เขาตั้งใจจะใช้ประกอบหนังสือประวัติศาสตร์ตะนาวศรี (Pollock, 1998)

ก่อนที่จะวิเคราะห์งานบางเรื่องของเจมส์ โลว์ ผู้เขียนขอนำเสนอแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการทำงานและการแสวงหาความรู้ของเจ้าหน้าที่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ รวมทั้งเจมส์ โลว์ ดังนี้

อิทธิพลของลัทธิเศรษฐกิจการเมืองและลัทธิประโยชน์นิยม (Unitarianism)

ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 กระแสแนวคิดด้านเศรษฐกิจการเมืองเกิดขึ้นในหมู่ปัญญาชนชาวอังกฤษ และส่งอิทธิพลต่อผู้ที่มาทำงานให้กับบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ในยุโรปและอังกฤษเองเป็นแรงบันดาลใจให้แก่นักคิดชาวอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำเร็จของเซอร์ไอแซค นิวตัน ที่พิสูจน์ได้ว่าปรากฏการณ์ทางกายภาพและกลไกต่าง ๆ ล้วนมีกฎควบคุมอยู่ ซึ่งค้นพบได้ด้วยการสังเกต การทดสอบและหลักเหตุผล พวกนักคิดเหล่านี้เชื่อว่ากฎทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาสังคมได้ และด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์พวกเขาก็จะสามารถหากฎทางสังคมที่เป็นจริง เป็นสากล และใช้ได้ในทุกหนแห่ง[3] (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2519: 18-31, 48-52)

พวกเขาเชื่อว่าเศรษฐกิจเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในสังคม รูปแบบการผลิตกำหนดลักษณะสังคม 4 รูปแบบ คือ แบบล่าสัตว์ แบบเลี้ยงสัตว์ในทุ่งหญ้า แบบกสิกรรม และแบบการค้า แต่ละรูปแบบมีระดับความเจริญที่แตกต่างกัน สังคมแบบล่าสัตว์มีโครงสร้างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และจัดว่าป่าเถื่อนหรือด้อยความเจริญกว่าสังคมอื่น ในขณะที่สังคมแบบการค้ามีโครงสร้างซับซ้อนและก้าวหน้าที่สุด พวกเขาคิดว่าสังคมอังกฤษเป็นสังคมการค้าที่ระดับความเจริญสูงสุด พวกเขามีความมั่นใจในวิทยาการและความรอบรู้ของตนเอง ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นมาตรวัดความเจริญของชาติต่าง ๆ

โดยไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัย พวกเขายังเชื่อว่าความสำเร็จของอังกฤษจะนำมนุษยชาติทั้งมวลไม่ว่าเชื้อชาติใด ภาษาใด ไปสู่ความเจริญ ความสมบูรณ์พูนสุข เสรีภาพ สันติภาพ ความปลอดภัย และความมีเหตุผลได้ (Maier, 1988: 35-38)

ในความคิดของพวกเขา การค้าเสรีเป็นเครื่องหมายของความเจริญและเสรีภาพทางสังคม รัฐควรจะปล่อยให้มนุษย์ทำตามความโน้มเอียงตามธรรมชาติได้อย่างเสรี โดยตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ ที่จะควบคุมกิจกรรมของมนุษย์ให้น้อยที่สุด ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วจะเกิดผลดีที่สุดต่อสังคม ในทำนองเดียวกันเมื่อขยายการค้าเสรีไปยังดินแดนต่าง ๆ ความเจริญก็จะตามไปด้วยและในที่สุดจะช่วยปลดปล่อยชาติต่าง ๆ จากภาวะชะงักงัน

ลัทธิประโยชน์นิยมที่เกิดในเวลาใกล้เคียงกันก็มีอิทธิพลสำคัญต่อทัศนคติของเจ้าหน้าที่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ลัทธินี้เน้นการปรับปรุงสังคมเพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก ให้ความสำคัญแก่การปกครองที่เปี่ยมคุณธรรม การออกกฎหมายที่ยุติธรรม และการจัดการศึกษาแก่ประชาชน ระบบการปกครองที่ดีคือระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะประชาชนย่อมเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดว่าสิ่งใดจะนำความพอใจสูงสุดมาให้พวกเขา ลัทธินี้ให้ความชอบธรรมแก่การกระทำของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษที่จะยึดครองดินแดนที่ตนคิดว่าด้อยความเจริญระบบการปกครองล้าหลังเอามาปกครองเองตามระเบียบแบบแผนของอังกฤษ โดยอ้างว่าเพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก

หนังสือประวัติศาสตร์อินเดียสมัยอังกฤษ (History of British India) ของเจมส์ มิลล์ (James Mill) ที่เขียนในระหว่าง ค.ศ. 1806-1818 (พ.ศ. 2349-2361) ยึดถือแนวคิดลัทธิประโยชน์นิยมอย่างชัดเจน และเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อชาวอังกฤษและบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ หนังสือชุดนี้พิมพ์ซ้ำหลายครั้งในช่วงเวลาสี่สิบปี และใช้เป็นตำราในวิทยาลัยเฮลีเบอรี (Haileybury College) โรงเรียนฝึกหัดข้าราชการพลเรือนของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษที่จะออกมาประจำในอินเดียและอาณานิคมอื่น ๆ ในเอเชีย[4] กล่าวได้ว่าหนังสือชุดนี้ถึงจะเป็นเรื่องประวัติศาสตร์อินเดีย แต่ก็เป็น

แม่แบบสร้างภาพลักษณ์ของชาวเอเชียให้แก่นักเรียนผู้ที่จะแยกย้ายไปอยู่ในดินแดนต่าง ๆ

เจมส์ มิลล์ ไม่เคยไปอินเดีย ไม่รู้ภาษาอินเดียสักภาษาเดียว แต่เขียนประวัติศาสตร์อินเดียโดยอาศัยข้อมูลหลักฐานของมิชชันนารีและเอกสารของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษเป็นหลัก มิลล์มองว่าการปกครองของฮินดูและมุสลิมในอินเดียนั้นล้าหลัง ป่าเถื่อน ปราศจากคุณลักษณะที่อังกฤษนิยมชมชื่น อาทิ การมีเหตุมีผล และการเคารพสิทธิของปัจเจกชน มหาราชาและสุลต่านล้วนปกครองแว่นแคว้นของตนอย่างใช้อำนาจเต็มที่ ไม่รับฟังความคิดเห็นของสาธารณชน อย่างไรก็ดีความล้าหลังของอินเดียแก้ไขได้ด้วยการจัดการปกครองเสียใหม่ ออกกฎหมายที่เหมาะสมซึ่งจะนำความสุขสงบมาสู่สังคมอินเดีย (Philips, 1962: 217-229; Thapar, 2002: 5-6)

ในหนังสือประวัติศาสตร์อินเดียสมัยอังกฤษ มิลล์เสนอว่าการเรียนรู้สถานภาพที่แท้จริงของชาวฮินดูว่าอยู่ในระดับอารยธรรมใดเป็นสิ่งที่จำเป็น ไม่ใช่เพียงแต่จะตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของมนุษย์เท่านั้น แต่ชาวอังกฤษในฐานะที่ต้องรับภาระปกครองประชากรฮินดูต้องเรียนรู้ให้กระจ่าง เพื่อจะได้ความรู้ที่แท้จริงและนำมาปรับแผนการการปกครองที่เหมาะสมให้แก่ชาวฮินดู

เพราะฉะนั้นนักปกครองจึงจำจะต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ระบบกฎหมาย เศรษฐกิจ ศิลปะ วิทยากร และวิถีชีวิตของชนชาติต่าง ๆ ที่ตนจะต้องปกครอง

ทัศนคติเช่นนี้นี่เองที่เจ้าหน้าที่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษจะยึดเป็นแบบอย่างในการทำงานในอินเดีย และดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 บริษัทกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่รวบรวมหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับดินแดนที่พวกเขาไปใช้ชีวิตอยู่หรือต้องปฏิบัติการเกี่ยวข้อง เพื่อจะได้รู้จักท้องที่และคนพื้นเมืองอย่างดี แต่ในสายตาของพวกเขา การเรียนรู้วิถีพื้นเมืองหรือเรื่องราวของท้องถิ่น ไม่ใช่เพราะเรื่องราวของคนเหล่านั้นหรือดินแดนนั้น ๆ น่าสนใจด้วยตัวเอง หรือให้ความรู้ใหม่ ๆ

ที่มีคุณค่า หากแต่ว่าเรื่องราวเหล่านั้นมีค่าต่อเมื่อมาสัมพันธ์กับอังกฤษหรือยุโรปและพวกเขาใช้แว่นของยุโรปมองและประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ ที่ประสบพบเห็นไม่ว่าจะที่ใดในเอเชีย ทัศนคตินี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่บริษัทในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เช่น วอเรน เฮสติงส์ (Warren Hastings) หรือเซอร์วิลเลียม โจนส์ (Sir William Jones) ที่ศึกษาภาษา วัฒนธรรม ประเพณี วรรณคดี และกฎหมายของอินเดีย เพื่อจะได้รู้จักและเข้าใจระเบียบแบบแผนและความคิดของคนเหล่านั้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัดว่าเพื่อประโยชน์ในทางการค้า แต่ในเวลาเดียวกันก็ด้วยความสนใจอยากรู้ และชื่นชมอย่างแท้จริงด้วย

งานเขียนและงานแปลของเจมส์ โลว์

ผู้เขียนเลือกงานของโลว์ 3 เรื่อง เป็นตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ *A Grammar of The T,hai or Siamese Language* (เขียน ค.ศ. 1822 พิมพ์ ค.ศ. 1828) *จดหมายเหตุเจมส์ โลว์* (เขียน ค.ศ. 1824) และ *A translation of the Keddah Annals termed Merong Mahawangsa* (พิมพ์ ค.ศ. 1849) งานสองเรื่องแรกนั้นมีต้นฉบับให้ศึกษาได้โดยตรง ส่วนงานชิ้นที่สาม คือ งานแปลพงศาวดารเมืองไทรบุรี มะโรงมหาวังศา นั้น ผู้เขียนหาต้นฉบับไม่ได้ แม้ว่าจะมีการพิมพ์ซ้ำ ในค.ศ. 1908 (พ.ศ. 2451) ที่โรงพิมพ์มิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียนในกรุงเทพฯ ก็ตาม จำเป็นต้องพึ่งข้อมูลและการวิเคราะห์ของเฮนดริก เอ็ม เจ ไมเออร์ (Hendrik M.J. Maier) ที่ศึกษาพงศาวดารเมืองไทรบุรีสำนวนต่าง ๆ[5]

ตำราไวยากรณ์ภาษาไทย

น่าแปลกที่ว่าชาติตะวันตกคบค้าสัมพันธ์กับไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่ตำราไวยากรณ์ภาษาไทยที่แต่งเป็นภาษาตะวันตกก่อนหน้าเจมส์ โลว์ นั้นไม่หลงเหลืออยู่เลย[6] ตำราไวยากรณ์ไทยที่เจมส์ โลว์ แต่งจึงจัดว่าเป็นตำราไวยากรณ์ไทยสำหรับชาวต่างชาติที่เก่าที่สุดที่ยังมีต้นฉบับเหลืออยู่ (Smyth, 2001: 277) จุดมุ่งหมายในการแต่งตำราไวยากรณ์ไทยนี้ โลว์ชี้แจงว่าเนื่องจากดินแดนสยามอยู่ใกล้กับอาณานิคมอังกฤษที่ช่องแคบมะละกา และการที่อังกฤษเพิ่งได้ตะนาวศรีทำให้มีคนไทยในดินแดนอารักขาเพิ่มมากขึ้น[7]

ประกอบกับมีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างอังกฤษกับสยามขึ้นใหม่ ทำให้เขาแต่งตำราภาษาไทยไว้ให้คนทำงานที่จำเป็นต้องรู้ภาษาไทย เพื่อประโยชน์ในการติดต่อกับสยาม

โลว์สะท้อนแนวคิดของเจมส์ มิลล์ไว้อย่างชัดเจนเมื่อเขาเขียนว่า

> ยังเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า หากปราศจากความรู้ดังกล่าวแล้ว [ภาษาไทย] การติดต่อของเรากับสยามคงจะจำกัดและไม่น่าพึงพอใจ ในขณะเดียวกันเราไม่อาจคาดหวังได้ว่าจะได้ความรู้ประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องและลักษณะที่แท้จริงของประชาชน ตลอดจนความคิด วรรณคดี และแบบแผนการปกครองของพวกเขา (Low, 1828:2)

สำหรับโลว์แล้วเขาไม่ได้เรียนภาษาไทยเพราะคุณค่าที่มีอยู่ของภาษาไทย ไม่ใช่เพราะความสนใจในตัวภาษา หรือสุนทรียะของภาษา แต่เป็นเพราะคุณค่าในเชิงสัมพันธ์กับอังกฤษ ในฐานะภาษาที่เป็นเครื่องมือที่จะยังประโยชน์ต่อการค้าและการเมืองของบริษัท

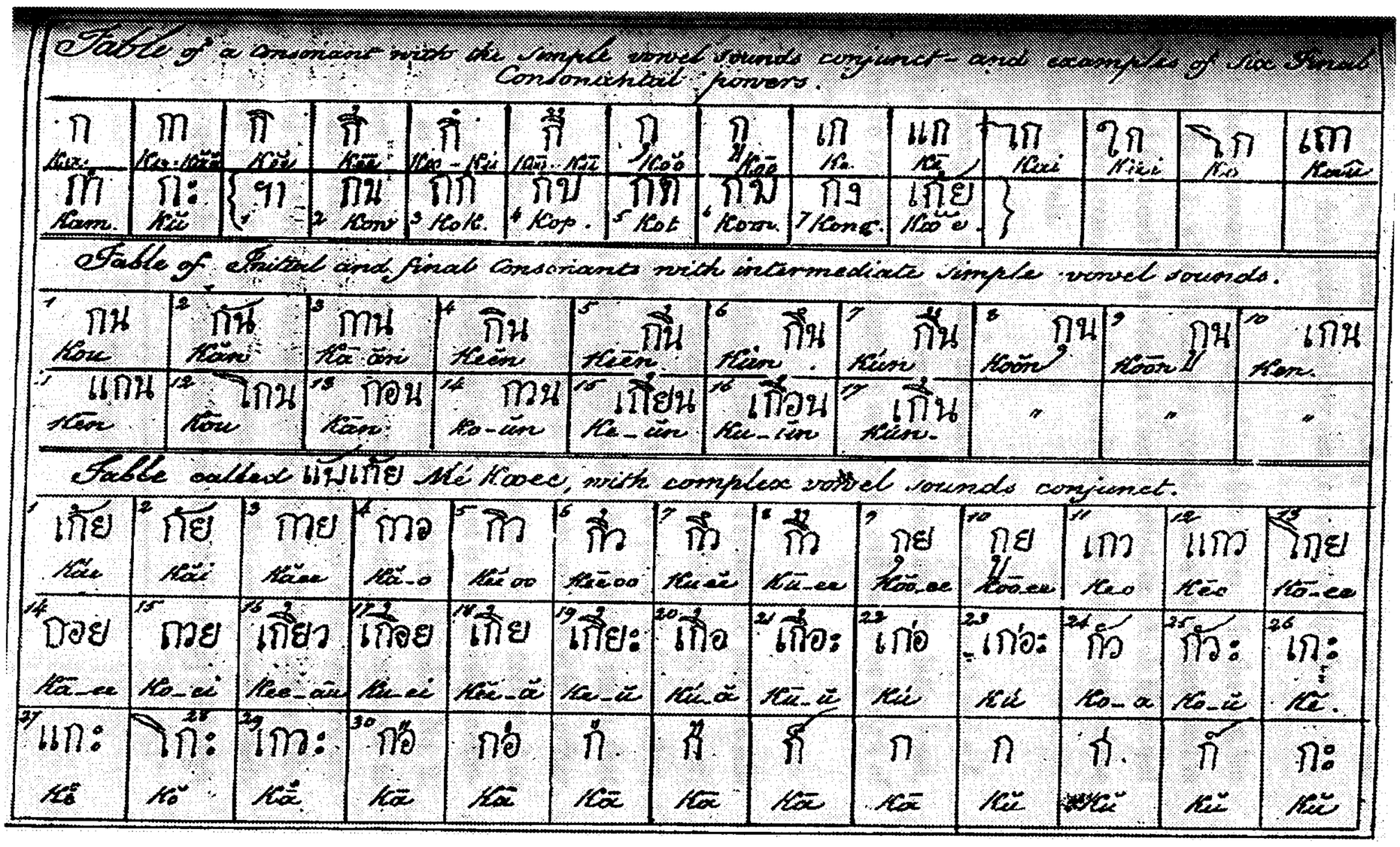

ตารางการผันสระต่าง ๆ จากตำราไวยากรณ์ไทยของเจมส์ โลว์

ที่มา: Low, J. (1828). *A Grammar of The T,hai or Siamese Language.* Calcutta: The Baptist Mission Press.

ตำราไวยากรณ์ไทยของโลว์เริ่มต้นอธิบายความสัมพันธ์ของภาษาไทยกับภาษาเพื่อนบ้าน กล่าวถึงระบบการเขียน พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์[8] และส่วนต่าง ๆ ของประโยค โดยเทียบเคียงกับไวยากรณ์อังกฤษ ภาคผนวกมีประมวลศัพท์ไทย-อังกฤษ คำราชาศัพท์ ตัวอย่างอักษรภาษาเพื่อนบ้านของไทย และตัวอย่างคำประพันธ์ร้อยกรอง

โลว์บอกว่า คนสยามไม่รู้จักกฎไวยากรณ์ และระดับขั้นอารยธรรมต่ำกว่าจีนจึงไม่มีการประมวลความรู้เรื่องภาษาของตนในรูปพจนานุกรม (Low, 1828: 1) เขาไม่พบตำราอธิบายไวยากรณ์ภาษาไทยเลย มีแต่ตำราไวยากรณ์ภาษาบาลี ที่เขาทำได้คือถามผู้รู้และดูแบบเรียนทั่วไป[9] เขาไม่ได้ขยายความว่าผู้รู้ที่ช่วยเขาเป็นใครบ้าง และแบบเรียนทั่วไปได้แก่หนังสืออะไร สิ่งหนึ่งที่ตีความได้คือโลว์ไม่เห็นว่าการระบุข้อมูลเหล่านี้จะเพิ่มความน่าเชื่อถือให้แก่ตำราของเขา แต่ถ้าการระบุชื่อชาวพื้นเมืองจะเป็นประโยชน์ต่อเขา โลว์ก็ไม่รีรอที่จะเอ่ยอ้างความสัมพันธ์กับชาวพื้นเมือง เช่น ต้นฉบับพงศาวดารเมืองไทรบุรี โลว์เปิดเผยว่าเขาได้รับต้นฉบับมาจากสุลต่านแห่งไทรบุรี เพื่อยืนยันว่าหลักฐานของเขาเป็นของแท้และน่าเชื่อถือ ในขณะที่โลว์ไม่ใส่ใจจะเอ่ยถึงชื่อผู้รู้ชาวไทยที่ช่วยเขาเขียนตำรา เขากลับอ้างถึงงานเขียนต่าง ๆ ของชาวยุโรป เช่น เดอลาลูแบร์ ดร.ไลเดน (Dr. Leyden) เซอร์วิลเลียม โจนส์ (Sir William Jones) และ ดร.มาร์ชแมน (Dr. Marshman) มาสนับสนุนวิธีการศึกษา ความคิดเห็นหรือมาช่วยอธิบายเรื่องไวยากรณ์ต่าง ๆ เขาเห็นว่าข้อเขียนของคนเหล่านี้มีคุณค่าและเพิ่มความหนักแน่นน่าเชื่อถือให้แก่งานของเขา

เดวิด สมิธ ตั้งข้อสังเกตว่า ตำราของโลว์ไม่เป็นประโยชน์นักต่อผู้ที่จะใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสาร ตัวอย่างประโยคที่โลว์เลือกมานั้นไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตจริงได้เลย เช่น ในเรื่องเพศ (gender) โลว์ยกตัวอย่าง "กวางตัวผู้เขางามมากภากวางตัวเมียไปเที้ยวหาย้าออนแลวมาเลนน้ำ" [สะกดตามต้นฉบับ] เดวิด สมิธ ยังประเมินว่า ข้อผิดพลาดที่ปรากฏในตำรานี้มีมากพอทำให้รู้ว่าความรู้ภาษาไทยของโลว์ไม่ดีนัก (Smyth, 2001: 278)

อย่างไรก็ดีเพื่อให้ความเป็นธรรมกับโลว์ ในสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 การที่ชาวอังกฤษจะเรียนรู้ภาษาไทยอย่างดีก็คงจะทำได้ยาก เพราะ

จะหาครูคนไทยที่รู้ภาษาอังกฤษดีพอที่จะอธิบายกฎเกณฑ์การใช้ภาษาไทย คำและความหมายต่าง ๆ ได้กระจ่างชัดเจนก็คงมีไม่มากนัก ดับเบิ้ลยู เอ อาร์ วูด (W.A. R. Wood) กงสุลอังกฤษที่เพิ่งมาประจำที่เชียงใหม่ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 (ค.ศ. 1896) ยังเล่าว่าเขามีครูสอนภาษาไทยให้สองคน คนหนึ่งรู้ภาษาอังกฤษบ้าง อีกคนไม่รู้เลย ยิ่งไปกว่านั้นทั้งสองคนไม่รู้จักเทคนิคการเตรียมบทเรียนการสอน เขาจึงต้องกำหนดบทเรียนเองว่าจะเรียนอะไรกันบ้าง (Smyth, 2001: 280) ในสภาพที่ 'อัตคัดขาดแคลนครู' เช่นนี้ จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ตำราไวยากรณ์ไทยของเจมส์ โลว์จะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนอยู่มาก

จดหมายเหตุเจมส์ โลว์

เอกสารนี้เป็นบันทึกการเดินทางของร้อยโทเจมส์ โลว์ ที่ได้รับแต่งตั้งจากข้าหลวงเมืองปีนังเป็นทูตไปยังเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อชี้แจงเรื่องสถานการณ์ของสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าที่กำลังดำเนินอยู่ใน ค.ศ. 1824 (พ.ศ. 2367) เรื่องการว่าจ้างเรือและซื้อเสบียงอาหารจากหัวเมืองภาคใต้ของไทย รวมทั้งเรื่องปีนังและไทรบุรี ซึ่งเป็นปัญหาระหว่างไทย ไทรบุรี และอังกฤษ เพราะไทยยึดไทรบุรีใน ค.ศ. 1821 (พ.ศ. 2364) ทำให้มีความไม่แน่นอนในเรื่องนโยบายของไทยต่ออังกฤษที่ปีนัง อีกทั้งสุลต่านอะหมัด เจ้าเมืองไทรบุรีเดิม (เจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหรัน) ก็ต้องลี้ภัยไปอยู่ที่ปีนัง เป็นปัญหาคาใจระหว่างไทย อังกฤษ และไทรบุรี อยู่ในขณะนั้น

คณะทูตออกเดินทางจากเกาะปีนังในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1824 เดินทางผ่านไทรบุรี ตรัง ถลาง พังงา แต่ว่าไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าพบเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ในที่สุดหลังจากรอคอยคำตอบอยู่หลายสัปดาห์ต้นเดือนสิงหาคมปีเดียวกันนั้น โลว์ก็เดินทางกลับตามคำสั่งของข้าหลวงอังกฤษที่ปีนัง แม้ว่าภารกิจที่ได้รับมอบหมายมาจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่รายงานบันทึกเรื่องราวการเดินทางอย่างละเอียดของโลว์ก็น่าประทับใจไม่น้อย เขาเน้นการบันทึกข้อมูลทางด้านภูมิศาสตร์และยุทธศาสตร์ของดินแดนภาคใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตกของไทย ในขณะเดียวกันก็มองลู่ทางด้านเศรษฐกิจการ

ค้าด้วย เขาบรรยายสภาพบ้านเมือง วิถีชีวิตผู้คน การค้า การเพาะปลูก ดนตรี นาฏศิลป์ ที่เขาพบเห็น รวมทั้งจดเรื่องราวประวัติของตระกูลเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชที่ฟังจากขุนนางไทยไว้ด้วย

รายงานยาวไม่ต่ำกว่าร้อยหน้านี้ ร้อยโทเจมส์ โลว์ เขียนเสร็จเสนอข้าหลวงที่ปีนังลงวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1824 ทำให้เห็นความอุตสาหะของโลว์ ระหว่างการเดินทางและการรอคำตอบจากเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช โลว์คงจะนั่งเขียนบันทึกการเดินทางอย่างสม่ำเสมอ ทุกค่ำคืน จนส่งรายงานได้อย่างรวดเร็วเมื่อกลับมาถึงปีนัง

การเดินทางมายังดินแดนไทยเปิดโอกาสให้เจมส์ โลว์ แสดงภูมิความรู้ภาษาไทยที่ร่ำเรียนมา ถึงจะมีล่ามชาวเมืองนครศรีธรรมราชประจำอยู่กับคณะ แต่เมื่อพบขุนนางไทยเขาก็พูดภาษาไทยออกมา 2-3 ประโยค และยังเขียนคำภาษาไทยให้ดูด้วย โลว์บอกว่าขุนนางไทยเห็นแล้ว "ปลื้มใจมาก" (Low, 1824: 4) ในรายงาน บางครั้งเขาจะทับศัพท์ภาษาไทยลงไปด้วย พร้อมแปลเป็นคำอังกฤษไว้ เช่น Nga Chaang- Ivory Khow San- Rice แต่คำว่า Khau Neeau โลว์ทับศัพท์ลงไปเลยไม่แปลเป็นคำอังกฤษ คงจะจนปัญญาว่าจะแปล ข้าวเหนียว เป็นคำใด (Low, 1824: 66, 68)

ในรายงาน โลว์ย้ำถึงความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาไทย เขาแนะนำว่าบุคคลที่จะเป็นทูตควรรู้ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ของพลเมืองประเทศที่ตนจะไป มิฉะนั้นก็จะพบแต่ความยากลำบากและได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ "ความสำเร็จในระหว่างชาติที่มีอารยธรรมครึ่ง ๆ กลาง ๆ ทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่สนใจศึกษาอย่างพิถีพิถันในระเบียบแบบแผนมากกว่าในสรรพสิ่งทั้งปวง" (Low, 1824: 44) เขายังเสนอความเห็นด้วยว่าการติดต่อกับราชสำนักไทย ควรใช้ภาษาไทย ไม่ควรใช้ภาษามลายู "ซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศไม่ชินปากของเขา เหมือนกับภาษาอารบิคที่ไม่ชินปากของเรา" (Low, 1824: 45) การใช้ภาษาไทยจะทำให้การเจรจาสั้นลง และกันไม่ให้เกิดการแปลความผิด ๆ โลว์ไม่ไว้ใจความสามารถของพวกล่ามชาวมลายู ว่าจะแปลได้ถูกต้องครบถ้วน เขาวิจารณ์ล่ามของเมืองนครศรีธรรมราชว่า "พูดภาษามลายูอย่างสับสนยิ่งและแปลเป็นภาษาไทยได้เลวมาก จนข้าพเจ้าจำเป็นต้องขัดเขาบ่อย ๆ

และพูดกับท่านเจ้าเมืองด้วยภาษาไทย" (Low, 1824: 45) โลว์ก็เหมือนกับชาวอังกฤษเพื่อนร่วมชาติอีกหลายคนที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสภูมิธรรม (Enlightenment) ในยุโรป และเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มเปี่ยม

การรู้ภาษาไทยจนแต่งตำราไวยากรณ์ไทยได้อาจทำให้เจมส์ โลว์ คิดว่าเขาเป็นคนหนึ่งที่มีคุณสมบัติน่าจะได้ร่วมอยู่ในคณะทูตที่บริษัทจะส่งไปยังกรุงเทพฯ ในโอกาสต่อไป การรู้ภาษาไทยทำให้เขาได้รับเงินรางวัลจากบริษัทใน ค.ศ. 1824 แต่กระนั้นตำแหน่งในคณะทูตที่จะเข้าไปเจรจากับทางการไทยที่กรุงเทพฯ ไม่มีชื่อเขารวมอยู่ด้วย อย่างไรก็ดี ร้อยเอกเฮนรี่ เบอร์นี่ หัวหน้าคณะทูตที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทยใน ค.ศ. 1825-1826 (พ.ศ. 2368-2369) ก็พูดและเขียนภาษาไทยได้ "อย่างสะดวกดาย" เมื่อมีโอกาสเข้าเฝ้าฯ เป็นการส่วนพระองค์ ก็กราบบังคมทูลเป็นภาษาไทยได้ด้วย (Burney, 1912: 209)

ทัศนคติความคิดเห็นที่เจมส์ โลว์ แสดงไว้ในจดหมายเหตุของเขาสะท้อนอิทธิพลของแนวคิดลัทธิเศรษฐกิจการเมืองและลัทธิประโยชน์นิยมอย่างชัดเจน ดังเช่น เมื่อโลว์ไปถึงเมืองถลาง เขาชื่นชมสภาพที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติของเมืองนี้ ด้วยสายตาของนักอาณานิคม ที่ประเมินว่าจะมีค่ามากน้อยเพียงใดต่อบริษัท

> ถลางมีดินอุดมสมบูรณ์ ชาวพื้นเมืองได้ทดลองความจริงนี้แล้ว และโดยที่ไม่มีลมหนาวรบกวนในช่วงระยะเวลานาน และตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุม จึงทำให้สามารถปลูกเครื่องเทศ และพริกไทยได้ดี รวมทั้งผลไม้เมืองร้อนทั้งหมด และพืชผัก สำหรับประกอบอาหารยุโรป... ถลางให้ประโยชน์มากกว่าเกาะปีนังในด้านมีที่ดินอุดมสมบูรณ์ผืนกว้างใหญ่... เกือบเป็นสามเท่าของเกาะปีนัง...
>
> เนินดินหลายแห่งใกล้ ๆ อ่าว... เป็นทำเลที่มีอากาศโปร่งและสดชื่นเหมาะสำหรับสร้างบ้านสวนและทำทุ่งหญ้าล่าสัตว์สำหรับคนทำสวนที่ชอบผจญภัย
>
> ถลางเป็นดินแดนที่จะนำภาษีรายได้ประจำปีมาให้มากกว่าที่มหาอำนาจของยุโรปจะต้องใช้จ่ายไปในการเสริมสร้าง [การป้องกัน]
>
> (Low, 1824: 34-35)

เจมส์ โลว์ วิจารณ์ว่าเศรษฐกิจและทรัพยากรที่มีคุณค่านี้เมื่ออยู่ใต้การปกครองของสยามนั้นสงบนิ่งเพราะนโยบายการปกครองที่เห็นแก่ตัวและละโมบ เขาหวังว่าอังกฤษจะสามารถโน้มน้าวให้สยามส่งเสริมการค้าตามระบบเสรีเพื่อความมั่งคั่งสมบูรณ์ของพลเมือง (Low, 1824: 32) แต่เขายังแสดงความเห็นว่าถลางจะดีกว่าเดิมมาก "ถ้าอังกฤษเข้าสร้างสรรค์ถลางได้ก็คงจะนำความช่วยเหลือสำคัญมาสู่มนุษยชาติ โดยการช่วยเหลือคนนับเป็นพัน ๆ คน ให้พ้นจากการเป็นทาสที่ไม่มีคุณค่าทั้งทางจิตใจและร่างกาย" (Low, 1824: 41) และเป็นการกระจายความสุขให้แก่พลเมืองถลางตามความเชื่อแบบประโยชน์นิยมที่ยึดถือความสำคัญของการปกครองที่ดี

โลว์บรรยายภาพพระเจ้าแผ่นดินสยามไม่ต่างจากภาพลักษณ์ Oriental Despot[10] ในสายตาของนักปราชญ์สมัยภูมิธรรมทั้งหลาย "พระเจ้าแผ่นดินสยามไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ว่าทรงทำได้ตามความพอพระทัยของพระองค์และไม่เคยมีใครจะสอนให้ทรงใช้เหตุผลกับข้าราชบริพาร" (Low, 1824: 30) เพราะฉะนั้นเมื่อเขาได้ข้อมูลว่าสาสน์ที่ส่งมายังสยาม "ถูกอ่านในการประชุมออกขุนนางอย่างเปิดเผย" จึงเห็นเป็นเรื่องแปลก เพราะตามความคิดของโลว์พระเจ้าแผ่นดินที่ทรงพระราชอำนาจเด็ดขาดน่าจะกดไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้โง่เขลาไม่ควรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารใด ๆ อย่างไรก็ดีโลว์หาทางออกอธิบายพฤติกรรมนี้ได้ว่า เป็นเพราะประหยัดเวลา ไม่ต้องพูดซ้ำ และตัดทอนการอภิปราย (Low, 1824: 46)

ถึงแม้ว่าโลว์จะ "หวังดี" ต่อพลเมืองสยามที่ตกอยู่ใต้การปกครองที่ "มีความยุติธรรมเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย" (Low, 1824: 121) แต่ในสายตาของเขา ชาวสยามเป็นพวกที่ล้าหลัง และโง่งมอย่างยิ่ง เกณฑ์ที่เขาใช้วัด คือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และภูมิศาสตร์แบบตะวันตก ซึ่งแม้แต่ขุนนางไทยที่เขาพบก็มีความรู้เรื่องเหล่านี้น้อยมาก ของขวัญที่เจมส์ โลว์ นำมาให้ขุนนางไทยจึงเป็นแผนที่และลูกโลก แผนที่ที่นำมาจากอินเดียนั้นจะเติมอักษรไทยลงไปด้วย นอกจากจะเพื่อปรับปรุงความรู้สติปัญญาของพวกเขาแล้ว ยังเพื่อ "ช่วยให้เขาสามารถทราบได้เองว่าประเทศของเขานั้นไม่สลักสำคัญอะไรเลยเมื่อเปรียบเทียบตามภาพแผนที่" (Low, 1824: 5, 87)

เจมส์ โลว์ มีโอกาสพบขุนนางไทยทั้งที่เป็นขุนนางท้องถิ่นและขุนนางจากกรุงเทพฯ ที่มาราชการหัวเมืองภาคใต้ เขาไม่ค่อยเลื่อมใสขุนนางไทยนัก แต่มีอยู่คนหนึ่งที่เขาแสดงความชื่นชมคือบุตรชายของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช เขาเห็นว่าขุนนางหนุ่มผู้นั้นสุภาพ เป็นมิตร และเต็มอกเต็มใจที่จะช่วยเหลือคณะทูต ถึงขนาดอาสาว่าโลว์ต้องการหนังสืออะไรให้จดรายชื่อมา จะช่วยจัดหาให้ ขุนนางผู้นี้ยังมีนิสัยที่ถูกใจชาวตะวันตกอย่างโลว์ คือกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ และขอให้จัดการแสดงการฝึกทหารแบบตะวันตกให้ดู ซึ่งโลว์ก็จัดให้ตามความประสงค์ แม้ว่าโลว์จะกล่าวยกย่องอุปนิสัยที่ดีงามต่าง ๆ ของขุนนางหนุ่ม แต่ก็เขียนลงท้ายไว้ว่า

> เขาเป็นชายหนุ่มที่น่าชื่นชมจริง ๆ และเหตุนี้ได้ทำให้ข้าพเจ้าเศร้าใจเมื่อคิดว่า ลักษณะนิสัยอันดีงามอย่างยิ่งที่เขามีอยู่ และความศรัทธายกย่องนับถือเขาอย่างยิ่งที่บริวารของเขาได้ให้แก่เขานี้ ในระยะเวลาหนึ่งจะกลับกลายเป็นความเสื่อมเสียตามตัวอย่างอันร้ายกาจและการหลงระเริงในการแสวงสุขเกินควรโดยอำนาจที่มีมากมายของบรรดาพรรคพวกของเขา (Low, 1824: 79)

โลว์ยังอดไม่ได้ที่จะทำนายอนาคตของขุนนางหนุ่มไปตามอคติที่มีต่อชนชั้นปกครองชาวพื้นเมืองว่าจะต้องลงเอยด้วยการใช้อำนาจที่มีอยู่ล้นพ้น หาประโยชน์สุขใส่ตัวแทนที่จะคิดถึงประโยชน์สุขของพลเมือง

ในสายตาของคนอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชาวสยามเป็นพวกที่ล้าหลัง แต่ตามความเชื่อของนักคิดสมัยภูมิธรรม อารยธรรมความเจริญในที่ต่าง ๆ มีระดับสูงต่ำแตกต่างกัน แม้โลว์จะมองคนสยามว่าป่าเถื่อน โง่เขลา กระนั้นเพื่อนชาวอังกฤษของเขา ร้อยเอกเฮนรี่ เบอร์นี่ ก็ประเมินว่าถ้าเทียบกับชาวมลายู คนสยามก็อยู่ในระดับน่าคบมากกว่า ดังที่เขาเขียนแนะนำในรายงานว่าอังกฤษควรจะติดต่อโดยตรงกับสยามมากกว่ากับพวกที่ "ไม่มีวัฒนธรรมและไม่ขยันขันแข็งเช่นพวกมลายู" (Burney, ca.1910-1912: 225)

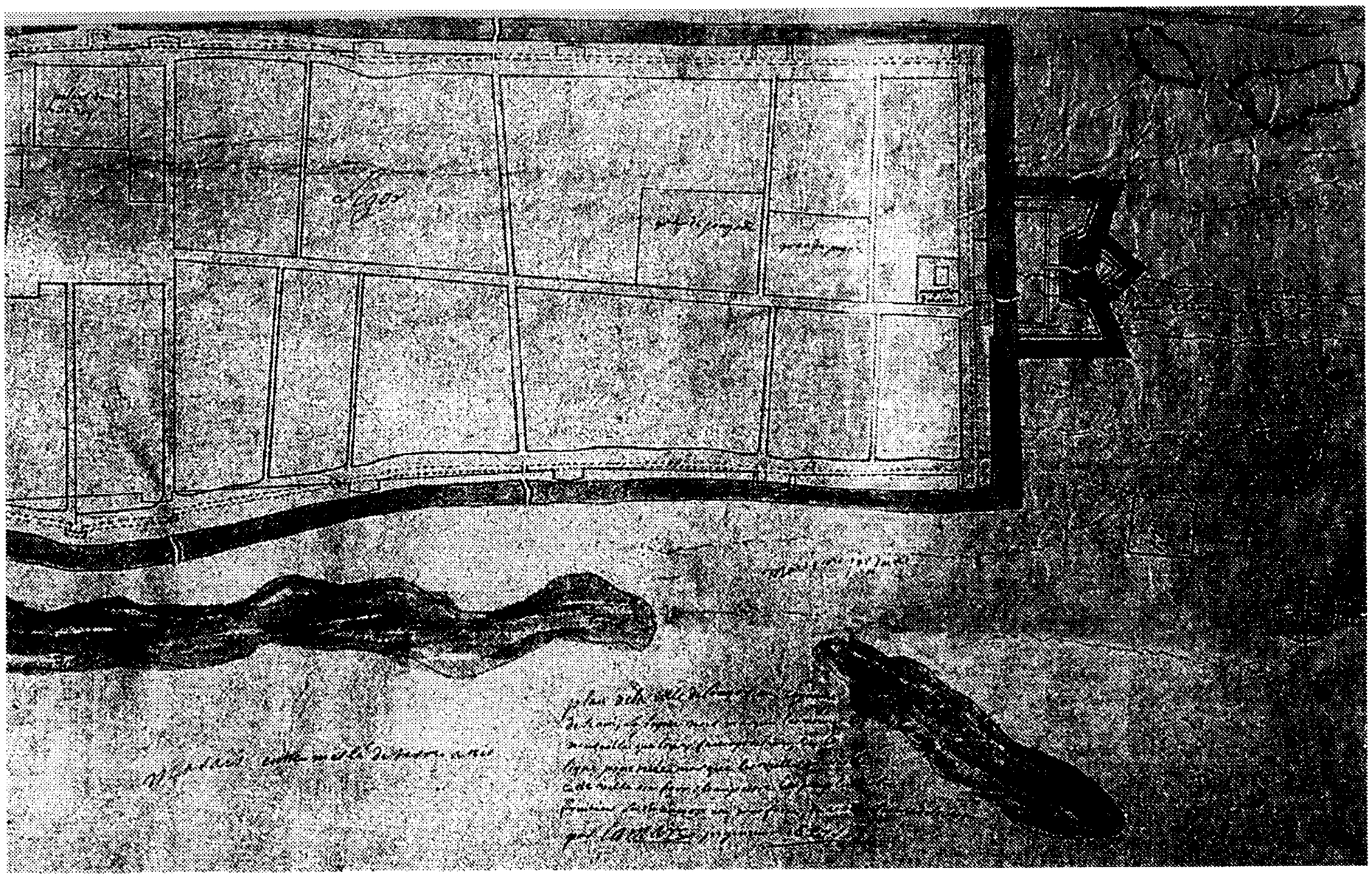

ภาพผังเมืองนครศรีธรรมราช ในสมุดภาพของเจมส์ โลว์ ที่ The Royal Asiatic Society กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

ที่มา: Munro-Hay, S. (2001). *Nakhon Sri Thammarat The Archeology, History and Legends of a Southern Thai Town.* Bangkok: White Lotus, p. xxiii

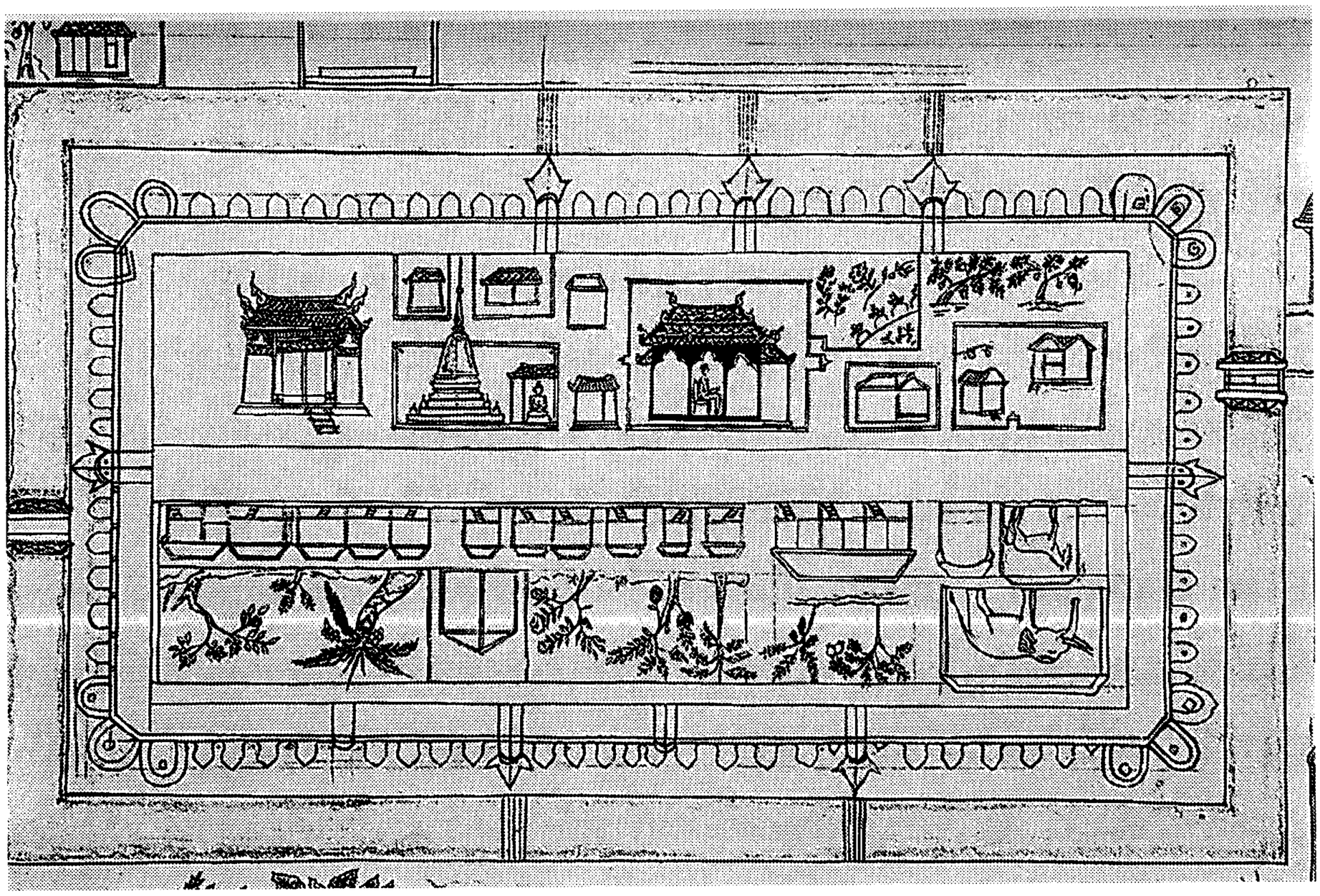

ภาพตัวเมืองนครศรีธรรมราชมีกำแพงล้อมรอบ ภาพนี้คัดลอกจากภาพในสมุดภาพของเจมส์ โลว์

ที่มา: Munro-Hay, S. (2001). *Nakhon Sri Thammarat The Archeology, History and Legends of a Southern Thai Town.* Bangkok: White Lotus, p.xxv

การหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำเสนอในรายงานนั้น โลว์อาศัยการค้นคว้าจากหนังสือที่ชาวยุโรปเขียนถึงสยามเป็นพื้นฐาน เล่มที่เขาอ้างถึงบ่อย ๆ คือ งานของเดอลาลูแบร์ นอกจากนี้ยังใช้จดหมายเหตุของเจ้าหน้าที่บริษัท เช่น จดหมายเหตุของกัปตันฟอร์เรสท์เกี่ยวกับเมืองถลาง (Low, 1824: 27) สิ่งที่สังเกตได้เอง เขาก็จดบันทึก วัดขนาด วาดภาพและทำแผนที่ ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งมาจากการสอบถามจากขุนนางไทยบ้าง ล่ามบ้าง ชาวสยามที่เป็นคนในบังคับอังกฤษ หรือชาวต่างชาติ เช่น ชาวประมงมลายู พ่อค้าอินเดียและจีนที่เขาพบเห็น แม้แต่คนที่เจ้าเมืองส่งมาคอยรับใช้ เขาก็ใช้เป็นแหล่งข้อมูลเหมือนกัน โลว์บันทึกว่าเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชส่งคน 100 คน มาคอยรับใช้เขา เมื่อโลว์ซักถามเรื่องราวต่าง ๆ คนพวกนี้ระมัดระวังมาก "แต่ผู้ช่วยชาวสยามของข้าพเจ้าก็สามารถล้วงความรู้สึกที่ลึกลับของพวกเขามาได้ในไม่ช้า" (Low, 1824: 82)

นอกจากการซักถามบุคคลต่าง ๆ แล้ว โลว์ยังสนใจหาเอกสารไทยเท่าที่มีด้วย[11] เขาเล่าว่าได้เอกสารลายลักษณ์จาก "ชาวสยามที่น่านับถือคนหนึ่งผู้ซึ่งตั้งรกรากอยู่ใต้การปกครองของรัฐบาลของเรา หรือไม่ก็รวบรวมจากที่อื่น" (Low, 1824: 97) บางเรื่องเขาได้คัดลอกและแปลไว้ในรายงานด้วย เช่น ประวัติตระกูลเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช[12]

รายงานของโลว์แสดงความมั่นใจในข้อมูลความรู้ที่เขาได้มามาก ผู้เขียนเห็นด้วยกับเฮนดริก เอ็ม เจ ไมเออร์ ที่ว่าโลว์เชื่อมั่นในวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นการสังเกต การทดสอบ การใช้หลักเหตุและผล ว่าเป็นวิธีที่จะทำให้ได้ความจริง ไมเออร์ยังเสนอต่อไปอีกว่า โลว์ก็เหมือนจอห์น ครอเฟิร์ด (John Crawfurd) และเซอร์ สแตมฟอร์ด รัฟเฟิลส์ (Sir Stamford Raffles) ที่ไม่เคยแสดงความไม่แน่ใจในความพร้อมของตนที่จะวิเคราะห์หรือตัดสินปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ตนบรรยาย พวกเขาเป็นชาวอังกฤษอันเป็นชาติที่มีอารยะที่สุดแล้ว จะไร้ความสามารถในการเข้าถึงความจริงได้อย่างไร (Maier, 1988: 40)

ในรายงานการเดินทาง โลว์เองอดอภิปรายเรื่องปัญหาเมืองไทรบุรีไม่ได้ เขาเห็นใจสุลต่านอะหมัด เจ้าเมืองไทรบุรี (เจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหรัน) และ

ผิดหวังที่สัญญาเดิมที่อังกฤษทำไว้กับสุลต่านไทรบุรีเมื่อครั้งเช่าเกาะปีนังจากไทรบุรีนั้น ไม่ได้ระบุเรื่องการช่วยเหลือทางการทหาร อังกฤษจึงไม่ได้ช่วยเหลือสุลต่านอะหมัดเมื่อไทยยกทัพมายึดเมืองไทรบุรีใน ค.ศ. 1821 (พ.ศ. 2364) ในเรื่องการอ้างสิทธิของไทยเหนือไทรบุรีนั้น โลว์เห็นว่าเหตุผลเรื่องไทรบุรีส่งบรรณาการดอกไม้เงินทอง[13] ไม่มีน้ำหนักพอ เพราะชาติในอินโดจีนทั้งหมดต่างก็เคยส่งดอกไม้ทองหรือบรรณาการให้แก่จีน ถ้าตามหลักนี้ จีนก็ย่อมจะเข้าครอบครองสยามได้ (Low, 1824: 111) ทัศนะเช่นนี้ของโลว์อาจทำให้เขาพลาดโอกาสที่จะเข้าร่วมคณะทูตที่จะมากรุงเทพฯ ในปีต่อมา เพราะขัดแย้งกับนโยบายของผู้บริหารระดับสูงของบริษัท

เรื่องปัญหาไทรบุรีนี้ ร้อยเอกเฮนรี่ เบอร์นี่ หัวหน้าคณะทูตที่เข้ามาไทยใน ค.ศ. 1825 คิดตรงข้ามกับโลว์ และเป็นความเห็นที่พ้องกับทางการอังกฤษที่ปีนังในขณะนั้น เขาเชื่อว่าไทรบุรีเป็นเมืองขึ้นของไทย และไทยมีสิทธิชอบธรรมที่จะเข้ายึดเมืองไทรบุรีเมื่อเห็นว่าเจ้าเมืองไทรบุรีกระด้างกระเดื่อง หลักฐานที่เบอร์นี่ยกมาส่วนใหญ่เป็นงานเขียนของชาวยุโรปที่เดินทางเข้ามาในดินแดนแถบนี้ตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมาจนถึงงานเขียนของชาวยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19 (Burney, 1912: 141-145) เบอร์นี่ก็ไม่ต่างจากโลว์ตรงที่ให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือกับเอกสารของชาวยุโรปด้วยกัน อีกประการหนึ่งเป็นเพราะประวัติศาสตร์ไทรบุรีก็ยังไม่เป็นที่รู้จักในหมู่ชาวตะวันตก เอกสารมลายูที่จะอ้างได้ในขณะนั้นก็มีแต่ พงศาวดารมลายู (Malay Annals) ที่ ดร. ไลเดน (Leyden) แปลจากพงศาวดารเมืองมะละกา (Sejarah Melayu) และตีพิมพ์ ใน ค.ศ. 1821

เรื่องไทรบุรีไม่จบอยู่แค่นี้ ชุมชนอังกฤษที่ปีนังยังเถียงกันเรื่องท่าทีของอังกฤษต่อปัญหาไทรบุรี และจะเป็นแรงจูงใจให้เจมส์ โลว์แปลพงศาวดารเมืองไทรบุรี ใน ค.ศ. 1849

พงศาวดารเมืองไทรบุรี

ตามสนธิสัญญา ค.ศ. 1826 (พ.ศ. 2369) ที่ทำระหว่างไทยกับอังกฤษ อังกฤษยอมรับว่าไทยมีอำนาจเหนือไทรบุรี และรัฐมลายูตอนบน ข้อตกลงนี้

ทำให้ชุมชนพ่อค้าอังกฤษในปีนังไม่พอใจนัก เพราะเกรงว่าไทยจะแทรกแซงเข้ามาในดินแดนรัฐมลายูตอนบนและกระทบต่อการค้าของอังกฤษในบริเวณดังกล่าว ระยะเวลายี่สิบปีต่อมา เกิดความพยายามล้มล้างอำนาจไทยในไทรบุรีหลายครั้ง รวมไปถึงความวุ่นวายในรัฐใกล้เคียง เช่น ปัตตานี กลันตัน และตรังกานู ทำให้ทางการไทยต้องส่งกำลังทัพเข้ามาแก้ปัญหาและรักษาความสงบ ชุมชนพ่อค้าอังกฤษในปีนังยิ่งหวาดระแวงว่าไทยมีแผนการแผ่อำนาจเข้ามาในรัฐมลายูตอนบน คนเหล่านี้ต้องการให้บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษสนับสนุนสุลต่านอะหมัดเจ้าเมืองไทรบุรีคนเก่าให้กลับคืนอำนาจในไทรบุรีดังเดิม เพื่อจะได้ลดทอนอำนาจไทยในคาบสมุทรมลายูตอนบน

แต่ในช่วงทศวรรษ 1830-1840 ทางการอังกฤษที่อินเดียซึ่งคุมนโยบายของบริษัทอินเดียตะวันออกทั่วเอเชียยังไม่ต้องการจะแทรกแซงกิจการการเมืองของรัฐต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายู พวกเขามีปัญหาในอินเดียมากพอแล้ว ในช่วงนั้นอังกฤษหวาดระแวงรัสเซียที่แผ่อำนาจมาทางตะวันออกจนต่อแดนอัฟกานิสถาน ใกล้กับพรมแดนอินเดีย อันนำไปสู่การทำสงครามระหว่างอังกฤษกับอัฟกานิสถานใน ค.ศ. 1839-1842 (พ.ศ. 2382-2385) ซึ่งทำให้อังกฤษสูญเสียอย่างหนัก ผู้บริหารอังกฤษในอินเดียจึงไม่ต้องการทำสงครามกับสยามเพื่อรัฐเล็ก ๆ อย่างไทรบุรี จากเดิมที่เคยให้สุลต่านอะหมัดลี้ภัยอยู่ที่ปีนัง ทางการอังกฤษก็ให้ย้ายไปอยู่ที่มะละกา ไกลจากไทรบุรีออกไป (พงศาวดารเมืองไทรบุรี, 2506: 515-519; Andaya and Andaya, 1985: 116-121; Maier, 1988: 18-22)

ในปลายทศวรรษ 1830 มีการพิมพ์บทความในหนังสือพิมพ์ที่สิงคโปร์วิจารณ์นโยบายของอังกฤษที่ไม่ช่วยเหลือสุลต่านอะหมัด และกระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และประเมินนโยบายของอังกฤษต่อรัฐมลายูตอนบน ทางการอังกฤษพยายามหาข้อยุติและฝ่ายไทยเองก็ต้องการแก้ปัญหาไทรบุรีที่ยืดเยื้อมานาน ในที่สุดมีการเจรจาประนีประนอมกัน สุลต่านอะหมัดยอมรับผิดต่อไทยและได้กลับไปเมืองไทรบุรีใน ค.ศ. 1842 (พ.ศ. 2385) (Maier, 1988: 23)

ในปีเดียวกันนั้น ทางการอังกฤษได้ขอให้เจมส์ โลว์ เขียนรายงาน

ทบทวนนโยบายของอังกฤษในช่องแคบมะละกา ตั้งแต่การตั้งเมืองปีนัง ค.ศ. 1786 ถึง ค.ศ. 1839 โลว์จึงถือโอกาสนี้แสดงทัศนะของเขาเกี่ยวกับปัญหาไทรบุรี เขาแถลงว่า เดิมเขาเชื่อว่าไทยรุกรานไทรบุรี แต่บัดนี้เขาพบหลักฐานใหม่ที่ทำให้แน่ใจว่าไทรบุรีเป็นเมืองประเทศราชของไทย และการที่ไทยยึดครองไทรบุรีถือเป็นกิจการภายใน ที่อังกฤษไม่ควรแทรกแซง ในรายงานนั้นเป็นครั้งแรกที่โลว์เอ่ยถึง **Hikayat Merong Mahawangsa** หรือพงศาวดารเมืองไทรบุรี ซึ่งเขาบอกว่าได้ต้นฉบับตัวเขียนภาษามลายูมาจากสุลต่านอะหมัดเมื่อตอนที่สุลต่านลี้ภัยมาอยู่ปีนัง โลว์ได้สอบถามเรื่องประวัติความเป็นมาของเมืองไทรบุรี สุลต่านจึงมอบสำเนาต้นฉบับตัวเขียนให้[14]

การที่โลว์อ้างว่าได้ต้นฉบับมาจากสุลต่านทำให้เหมือนเป็นการค้ำประกันว่าเอกสารของเขาเป็นของแท้ และเป็นหลักฐานที่รับรู้กันในหมู่ชนชั้นปกครองของไทรบุรี เขาแปลพงศาวดารเป็นภาษาอังกฤษ ตั้งชื่อว่า **Keddah Annals** [สะกดตามต้นฉบับ] พร้อมเขียนบทอรรถาธิบาย (ซึ่งไมเออร์วิจารณ์ว่ายาวและสับสนมาก) ลงพิมพ์เป็นตอน ๆ ในวารสาร *The Journal of Indian Archipelago and Eastern Asia* ซึ่งเป็นวารสารวิชาการที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น งานของเขาตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1849 (พ.ศ. 2392)

ไมเออร์อธิบายว่าโลว์ไม่ได้แปลพงศาวดารครบถ้วนตามต้นฉบับ โลว์เองชี้แจงว่าเขาตัดบางตอนที่ซ้ำ ๆ กันออกไป ตอนที่เขาเห็นว่าไม่สำคัญหรือนอกเรื่อง เช่น การเดินทางของชีคอับดุลละห์ (**Sheikh Abdullah**) ซึ่งเป็นผู้ประกาศศาสนาอิสลามในไทรบุรี โลว์เลือกแปลเฉพาะตอนที่เขาเห็นว่ามีเนื้อหาสาระสำคัญที่จะนำไปสู่ความจริง การตรวจสอบว่าโลว์ตัดอะไรออกไปบ้างนั้นไม่อาจทำได้เพราะต้นฉบับตัวเขียนฉบับที่โลว์ใช้แปลนั้นหายสาบสูญไปแล้ว (**Maier, 1988: 45,74, 163-164**)

ในแง่ของการแปล นักแปลปัจจุบันอาจวิจารณ์ว่าวิธีการแปลของโลว์ที่ไม่เคารพต้นฉบับทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดสาระที่แท้จริงของต้นฉบับได้ แต่สำหรับโลว์ วิธีการของเขาเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่จะแยกแยะแก่นออกจากกระพี้ พงศาวดารเมืองไทรบุรีเขียนตามขนบของชาวมลายู เป็นลำดับวงศ์กษัตริย์พร้อมเรื่องเกี่ยวข้องโดยไม่มีศักราชกำกับเลย มีลักษณะเป็นตำนานที่มีเรื่อง

อภินิหารมหัศจรรย์ปนอยู่มากมาย เช่น ครุฑที่พูดได้ มีอิทธิฤทธิ์เผาเมืองให้พินาศ กษัตริย์ที่มีงาช้างงอกอยู่บนหน้า คนแต่งงานกับยักษ์ โลว์คิดว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวมลายูด้อยความเจริญ จึงยังไม่สามารถแยกแยะความจริงความมีเหตุผลจากจินตนาการได้ ถึงแม้งานเขียนนี้จะมีเรื่องเหลือเชื่อปะปนอยู่มาก แต่โลว์ก็ประเมินแล้วว่ามีส่วนที่เป็นความจริงแทรกอยู่ ซึ่งเขาจะคัดสรรออกมาให้ได้

โลว์ไม่ได้มองว่าการเขียนพงศาวดารเช่นนี้เป็นวิธีการของชาวมลายูและสื่อความหมายที่สำคัญในหมู่พวกเขามาตั้งแต่ดั้งเดิม ถ้าทำความเข้าใจวิธีการเขียนพงศาวดารก็อาจจะเข้าใจโลกทัศน์ของชาวมลายูได้ แต่ว่าโลว์ไม่ได้ต้องการเข้าใจโลกทัศน์ของชาวมลายู เขาศึกษาพงศาวดารไทรบุรีเพื่อจะได้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายของบริษัท โลว์จึงพยายามหาข้อเท็จจริงที่แทรกอยู่ในเรื่องเล่าที่มีจินตนาการปะปนอยู่มากมาย

วิธีการที่เขาจะหาความจริงจากพงศาวดารนี้ คือ การใช้หลักเหตุและผลแยกจินตนาการออกจากข้อเท็จจริง นอกจากนี้ใช้การเทียบเคียงเนื้อหาในพงศาวดารกับข้อเท็จจริงที่เขาประมวลได้จากประสบการณ์ของเขาที่เดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ที่เอ่ยอ้างถึงในพงศาวดาร (โดยไม่สงสัยเลยว่าชื่อสถานที่ในสมัยของเขาที่เหมือนกับที่เขียนไว้ในตำนานจะเป็นสถานที่เดียวกันหรือเปล่า) เขาสังเกตเส้นทางแม่น้ำ ที่ตั้งภูเขา ชื่อเมืองต่าง ๆ สำรวจโบราณสถานและโบราณวัตถุในแหล่งเหล่านั้น เป็นความรู้ที่ได้จากการสังเกต การสำรวจตรวจสอบ ซึ่งโลว์เชื่อว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้องแท้จริงเพราะเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างหนึ่งที่ไมเออร์ยกมาคือในพงศาวดารบอกว่าเขากุนนุงกะรียัง (Gunnung Geriang) เป็นทะเลตอนที่ราชามะโรงมหาวังศา มาถึงไทรบุรี โลว์ก็คิดว่าน่าจะใช่ เพราะเคยเจอเปลือกหอยที่ยอดเขาลูกนั้น จึงน่าเชื่อว่าในสมัยโบราณ บริเวณแถวนั้นเคยเป็นทะเลมาก่อน (Maier, 1988: 46)

นักประวัติศาสตร์ปัจจุบันอาจจะไม่พอใจวิธีการประเมินหลักฐานของโลว์เท่าไรนัก แต่ว่าโลว์ไม่ใช่นักประวัติศาสตร์อาชีพเขาเป็นทหาร เป็นนักปกครอง ที่ต้องยุ่งอยู่กับหน้าที่การงานประจำ ฝึกทหาร สำรวจท้องที่ วางแผน

ทำงบประมาณ และเขียนรายงาน การค้นคว้าเรื่องราวของชาวพื้นเมืองเป็นเพียงงานอีกด้านหนึ่งที่เขาทำเพื่อตอบคำถามที่บริษัทจำเป็นจะต้องรู้ เพื่อใช้ในการวางนโยบายหรือปฏิบัติการ เขายุ่งเกินกว่าที่จะหยุดคิดและสงสัยว่าวิธีการของเขาดีพอหรือยัง การวิเคราะห์ของเขาถูกต้องหรือไม่

โลว์สรุปว่าเขาได้ข้อเท็จจริงจากพงศาวดารเมืองไทรบุรี 7 ประการ คือ 1) ไทรบุรีมีคนอยู่หนาแน่นแล้วก่อนที่ราชามะโรงมหาวังศา ซึ่งเป็นชาวอินเดียจะเดินทางมาถึง คนที่อยู่เดิมอาจจะเป็นชาวสยามก็ได้ 2) ราชามะโรงมหาวังศาไม่ใช่ผู้รุกรานแต่เป็นผู้อพยพตั้งถิ่นฐาน คนที่อยู่เดิมยกย่องให้ปกครองเมืองเพราะเป็นชนชาติที่เจริญกว่า 3) ตามเรื่องที่ว่าราชามะโรงมหาวังศา เป็นทูตมาจากโรม (อิสตันบูล) น่าจะเป็นเรื่องแต่ง 4) พวกที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานพร้อมกับราชามะโรงมหาวังศาคงมีจำนวนไม่มากนัก และได้แต่งงานกับคนที่อยู่เดิมซึ่งอาจเป็นคนสยามและมลายู 5) ผู้อพยพชาวอินเดียนับถือพระศิวะ 6) เรื่องหลานชายของราชามะโรงมหาวังศาไปเป็นพระเจ้าแผ่นดินสยามนั้นเป็นเรื่องแต่ง ไทรบุรีเป็นแว่นแคว้นของสยามแล้ว 7) เมื่อไทรบุรีกลายเป็นเมืองท่าแล้วนั้น สยามจัดการปกครองบริเวณนี้แล้ว (Maier, 1988: 45-46)

ดังนั้นเรื่องนโยบายอังกฤษต่อไทรบุรี โลว์ยืนยันว่าทางการทำถูกต้องแล้ว เพราะตามหลักฐานของไทรบุรีเองก็แสดงให้เห็นว่าไทรบุรีเป็นเมืองขึ้นของสยาม ดังนั้นกรณีที่ไทยส่งกองทัพมายึดไทรบุรีจึงเป็นเรื่องการเมืองภายในอังกฤษไม่ควรเข้าไปแทรกแซง

อย่างไรก็ดี โลว์เสนองานแปลพงศาวดารเมืองไทรบุรีช้าเกินไป ปัญหาไทรบุรีได้คลี่คลายไปแล้วตั้งแต่ ค.ศ. 1842 สุลต่านอะหมัดหรือเจ้าพระยาไทรบุรีปะแงหรันผู้มีส่วนสำคัญในความวุ่นวายนี้ก็ถึงแก่พิราลัยใน ค.ศ. 1845 (พ.ศ. 2388) งานแปลของโลว์จึงไม่เป็นที่สนใจของชุมชนอังกฤษในสเตรทเซ็ตเทิลเม็นต์เท่าไรนัก และไม่ได้มีอิทธิพลต่อการวางนโยบายของทางการอังกฤษอย่างที่โลว์อาจจะคาดหวังไว้

ในเวลาต่อมาเมื่อผลประโยชน์ทางการค้าของอังกฤษในคาบสมุทรมลายูเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ และเกิดความไม่สงบขึ้นในดินแดนหลายแห่งภายใต้การปกครองของเจ้าพื้นเมือง มีผลทำให้ทางการอังกฤษจำเป็นต้องเปลี่ยน

แปลงนโยบายต่อดินแดนในคาบสมุทรแห่งนี้ไปสู่การแทรกแซงและการยึดเป็นดินแดนในอารักขาในทศวรรษ 1870

สรุป

การสำรวจงานเขียนและงานแปลของเจมส์ โลว์ ทั้งสามเรื่องเป็นเครื่องยืนยันว่าคนเราเป็นผลผลิตของสังคมที่เขามีชีวิตอยู่ อิทธิพลของลัทธิเศรษฐกิจการเมืองและลัทธิประโยชน์นิยมที่เฟื่องฟูในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ตอนต้นปรากฏชัดในงานเขียนและงานแปลของเจมส์ โลว์ แนวคิดดังกล่าวยังเป็นพื้นฐานให้เจมส์ โลว์ และเพื่อนนักอาณานิคมทั้งหลายมองภาพสยาม มลายา หรือดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียเป็นดินแดนแห่งความล้าหลัง ป่าเถื่อน เป็นที่ซึ่งยังด้อยความเจริญในด้านวิทยาศาสตร์และระบบความคิดทางด้านเศรษฐกิจการค้า แม้ว่าพวกเขายังสนใจแสวงหาความรู้เกี่ยวกับดินแดนเหล่านี้ แต่การแสวงหาความรู้นั้นไม่ใช่เพื่อความรู้ใหม่ ๆ ที่จะทำให้ความรู้ที่มีอยู่เดิมงอกงามขึ้น หากแต่เพื่อจะได้รู้จักไว้ใช้ประโยชน์ในการติดต่อทางการค้าและการเมือง

งานเขียนและงานแปลของเจมส์ โลว์ มีอคติแทรกอยู่ แต่มิได้หมายความว่างานของเขาไร้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ถ้าเราจะสรรหาแต่งานเขียนที่ปราศจากอคติมาใช้ศึกษา ก็คงจะไม่มีงานทำเป็นแน่ ข้อมูลต่าง ๆ ที่โลว์บันทึกไว้ จากการสังเกต การตรวจสอบ หรือคำบอกเล่า ยังคงมีคุณค่าที่จะเพิ่มรายละเอียดเรื่องราวในอดีตให้แก่คนรุ่นหลัง ไม่ว่าจะเรื่องสภาพการเมืองท้องถิ่น การค้า ทรัพยากร สภาพธรรมชาติแวดล้อม ภาษาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพื้นเมืองและผู้อพยพ ดังนั้นการรู้จักความคิดของเขากลับทำให้เราสามารถใช้ผลงานของเขาได้อย่างสะดวกใจขึ้น และสามารถประเมินน้ำหนักความน่าเชื่อถือของข้อมูลของเขาได้ดีขึ้นด้วย

เชิงอรรถ

[1] ถ้าไม่อ้างบุคคลจริงอย่าง อาเธอร์ เวลสลีย์ หรือดยุกแห่งเวลลิงตัน ผู้พันแบรนดอนในนิยายเรื่องเอกของเจน ออสติน Sense and Sensibility (1811) เป็นแบบฉบับของชายอังกฤษที่ประสบความสำเร็จจากอินเดียและกลับไปใช้ชีวิตอย่างผาสุกในชนบทบ้านเกิด

[2] ตำแหน่งสุดท้ายเท่าที่ค้นได้คือได้เลื่อนยศเป็นพันเอก ตำแหน่งรองข้าหลวงเกาะปีนัง

[3] ฉัตรทิพย์เรียกนักคิดกลุ่มนี้ว่า เสรีนิยมคลาสสิก แต่ในสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 พวกนี้จัดเป็นกลุ่มเศรษฐกิจการเมือง

[4] ดำเนินการระหว่าง ค.ศ. 1805-1855

[5] ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 2 มีพงศาวดารเมืองไทรบุรีรวมอยู่ด้วย เป็นฉบับที่มีอยู่ในศาลาลูกขุน (พระบรมมหาราชวัง) ไม่ทราบต้นตอว่าได้มาจากที่ใด เนื้อหาตอนต้นเรียงลำดับวงศ์ของเจ้าเมืองไทรบุรี เป็นความย่อ เนื้อความตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เริ่มละเอียดขึ้น เป็นบันทึกเรื่องราวที่มองจากฝ่ายไทย ความสิ้นสุดใน ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) พิเคราะห์เนื้อหาแล้วไม่น่าจะเป็นฉบับเดียวกับที่เจมส์ โลว์ แปล

[6] **E. Burnouf** ที่วิจารณ์ตำราไวยากรณ์ไทยของเจมส์ โลว์ ใน ค.ศ. 1829 ระบุว่ามีตำราไวยากรณ์สยามที่มิชชันนารีแต่งเป็นภาษาละตินมาแล้วก่อนงานของโลว์ ตำราไวยากรณ์ของโลว์พิมพ์ทั้งสิ้น 600 เล่ม ปัจจุบันไม่ทราบว่าจะเหลืออยู่กี่เล่ม ฉบับที่ผู้เขียนได้ใช้เป็นฉบับถ่ายสำเนา

[7] อังกฤษรบชนะพม่า ใน ค.ศ. 1824 ได้ดินแดนยะไข่ ตะนาวศรี และอัสสัม ดินแดนมะริด ตะนาวศรี นั้นเคยเป็นเมืองขึ้นของไทย แต่ตกเป็นของพม่าตั้งแต่ปลายกรุงศรีอยุธยา

[8] ตามตำราของโลว์ ภาษาไทยมีพยัญชนะ 37 ตัว และมีวรรณยุกต์ 3 รูป คือ เอก โท และ "ห่อหมัก" (น่าจะเป็นหอนำ) ลาลูแบร์ก็เขียนว่าภาษาไทยมีพยัญชนะ 37 ตัว แต่พูดถึงเสียงวรรณยุกต์ว่า มี 5 ระดับ วรรณยุกต์ไม้ตรีและไม้จัตวาน่าจะเกิดหลังรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ ในตำราจินดามณีสมัยพระเจ้าบรมโกศกล่าวถึงวรรณยุกต์ทั้ง 4 รูปแล้ว

[9] ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แบบเรียนที่ใช้กันได้แก่ ประถม ก กา สุบินทกุมาร ประถมมาลา ประถมจินดามณี เล่ม 1 และประถมจินดามณี เล่ม 2 ส่วนหนังสืออ่านประกอบ มี เสือโค จันทโครพ อุณรุท สมุทรโฆษ เพชรมงกุฎ และสังข์ทอง เป็นต้น ถ้าพิจารณาจากตัวอย่างวรรณคดีที่โลว์คัดมา มีคำกลอนจากเรื่องอุณรุทรวมอยู่ด้วย

[10] เรื่อง Oriental Despotism นั้น โรมิลา ถาปาร์ เสนอว่าเป็นความคิดย้อนไปถึงสมัยกรีกบันทึกเรื่องราวความมั่งคั่งของราชสำนักเปอร์เซีย ต่อมาพวกนักรบครูเสดและพวกเตอร์กก็มาเสริมเพิ่มแต่งเข้าไปอีกและมีอิทธิพลสืบต่อมาถึงนักปราชญ์สมัยภูมิธรรม

[11] โลว์คงจะชอบสะสมหนังสือมาก ในเอกสารหารือลับหมายเลข 3 วันที่ 22 ธันวาคม 1826 ยังพูดถึงหนังสือภาษาสยามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ได้มาจากบางกอกซึ่งร้อยโทโลว์กล่าวว่าเป็นหนังสือของเขา ดู Burney, ca.1910-1912: 140.

[12] เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชขณะนั้น คือ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) โลว์บันทึกด้วยว่า เป็นโอรสพระยาตาก

[13] เรื่องส่งบรรณาการดอกไม้เงินทอง เอกสารของเฮนรี่ เบอร์นี่ บันทึกว่า รายาเคดะห์ (เจ้าเมืองไทรบุรี) อธิบายว่าตั้งแต่แรก ดอกไม้เงินทองส่งไปให้โอรสของกษัตริย์สยาม ซึ่งเป็นพระเชษฐาของราชาเคดะห์ ไม่ใช่เป็นบรรณาการแต่เป็นของขวัญ ดู Burney, ca.1910-1912: 185.

[14] เรื่องเอกสารประวัติศาสตร์เมืองไทรบุรีนั้น เฮนรี่ เบอร์นี่ บันทึกใน ค.ศ. 1826 ว่า "กษัตริย์เคดะห์ได้มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ บันทึกไว้มากมาย ซึ่งเขาได้ทำหายไปเมื่อถูกชาวสยามรุกรานในปี ค.ศ. 1821" ดู Burney, ca.1910-1912: 184. ถ้าเป็นตามที่เบอร์นี่ระบุไว้ เจ้าเมืองไทรบุรีจะมีสำเนาพงศาวดารเมืองไทรบุรีมาให้โลว์ได้อย่างไร จะเป็นฉบับที่คัดลอกใหม่จากฉบับของเจ้านายหรือขุนนางไทรบุรีอื่นกระนั้นหรือ โลว์ไม่ได้อธิบายเรื่องนี้ไว้

บรรณานุกรม

จินดามณี. (2543). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

จินดามณีฉบับหมอบรัดเลย์. (2549). กรุงเทพมหานคร: โฆษิต.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2519). *ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

เบ็ญจวรรณ สุนทรากูล. (2518). *วิวัฒนาการแบบเรียนไทย.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พงศาวดารเมืองไทรบุรี. (2506). ใน: *ประชุมพงศาวดาร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 1.* พระนคร: ก้าวหน้า.

เรื่องทูตฝรั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. (2517). ใน: *ประชุมพงศาวดาร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 14.* กรุงเทพมหานคร: ก้าวหน้า.

Burney, H. (ca. 1910 - 1912). *The Burney Papers vol 2 part 4.* แปลโดย เรือเอกหญิงลินจง สุวรรณโภคิน. ชื่อ *เอกสารของเฮนรี่ เบอร์นี่ เล่ม 2 ตอน 4.* (2540). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

———— (1912). *The Burney Papers vol 2 part 5.* แปลโดย สวัสดิ์ ชื่นพิศาล. ชื่อ *เอกสารของเฮนรี่ เบอร์นี่ เล่ม 2 ตอน 5.* (2542). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

Crawfurd, J. (1915). *Crawfurd Papers.* แปลโดย ไพโรจน์ เกษแม่นกิจ ชื่อ *เอกสารของครอว์ฟอร์ด.* (2515). กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

La Loubère. (1714). *Du Royaume de Siam.* แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. ชื่อ *จดหมายเหตุลาลูแบร์.* (2548). นนทบุรี: ศรีปัญญา.

Low, J. (1824). *Journal of a Public Mission to Raja of Ligor.* แปลโดย นันทา วรเนติวงศ์. ชื่อ *จดหมายเหตุเจมส์ โลว์.* (2519). กรุงเทพ-มหานคร: กรมศิลปากร.

Andaya, B. and Andaya, L.Y. (1985). *A History of Malaysia.* Hong Kong: Macmillan.

Low, J. (1828). *A Grammar of The T,hai or Siamese Language.* Calcutta: The Baptist Mission Press.

Maier, H.M.J. (1988). *In the Center of Authority The Malay Hikayat Merong Mahawangsa.* Ithaca, NY: Cornell University Press.

Majumdar, R.C. (1962). Nationalist Historians. In: Philips, C.H. (ed.) *Historians of India, Pakistan, and Ceylon.* Oxford: Oxford University Press, pp.416-428.

Meyer, K. and Brysac, S. (2001). *Tournament of Shadows The Great Game and the Race for Empire in Asia.* London: Abacus.

Munro-Hay,S. (2001). *Nakhon Sri Thammarat The Archeology, History and Legends of a Southern Thai Town.* Bangkok: White Lotus.

Philips, C.H. (1962). James Mill, Mountstuart Elphinstone and the history of India. In: Philips, C.H. (ed.). *Historians of India, Pakistan, and Ceylon.* Oxford: Oxford University Press, pp. 217-229.

Pollock, M.J. (1998). *The Library of the Royal Asiatic Society and Its Collections Relating to Southeast Asia.* [online]. Available from: http:// www.glis.utex.edu./ [Accessed 23/11/ 06].

Smyth, D. (2001). Farangs and Siamese: a brief history of learning Thai. In: Tingsabadh, K. and Abramson, A.S. (eds). *Essays in Tai Linguistics.* Bangkok: Chulalongkorn University Press, pp. 277-285.

Thapar, R. (2002). *The Penguin History of Early India From the Origins to AD 1300.* London: Penguin Books.